

Lakap ve Unvanların Kaldırılışı

26.11.1934 tarihinde kabul edilen ve 29.11.1934 günlü Resmî Gazete ile yayımlanarak yürürlüğe giren 2590 sayılı Kanunun 1. maddesi ile Ağa, Hacı, Hafız, Hoca, Molla, Efendi, Bey, Beyefendi, Paşa, Hanım, Hanımefendi ve Hazretleri gibi lakap ve unvanlar kaldırılmış; kadın ve erkek vatandaşların, kanun karşısında ve resmî belgelerde yalnız adlarıyla anılmaları öngörülmüştür. Kanunun 2. maddesi ile Harp madalyaları müstesna olmak üzere sivil rütbe ve resmî nişanlar ve madalyalar kaldırılmış, bunların kullanılması yasaklanmış, Türklerin yabancı devlet nişanlarını taşıyamayacakları hükme bağlanmıştır. Askerî rütbelerin ne şekilde adlandırılacağını da Kanunun 3. maddesi düzenlemiştir. Maddeye göre: “Askerî rütbelerden adın başına gelmek üzere kara ve havada Müşürlere Mareşal, Birinci Ferik, Ferik ve Livalara General, Denizde Birinci Ferik, Ferik ve Livalara Âmiral denilir. Generallerin ve Amirallerin derecelerini gösteren unvanlarla Deniz Müşürleri unvanlarının ve diğer askerî rütbelerin karşılıkları Âli Askeri Şurası kararı ve İcra Vekilleri Heyetinin tasdiki ile konulur.” TBMM’ye tasarı olarak sunulan bu Kanunun amacı gerekçede özetle şöyle açıklanmıştır: “Türk inkılabının en açık (özel) vasfı demokratik olmasındadır. Demokrasinin temeli ulusal üyeler arasında ne Kanunda, ne teşrifatta ne de muamelede hiçbir fark olmamasıdır. ..Bugün Türk inkılabı ve Cumhuriyeti kanun önünde herkesi müsavi yapmıştır. Bugün hiçbir ferdin lakabına ve payesine güvenerek ve sığınarak hiç kimseden fazla ve üstün hakkı yoktur, yoksa da eski devirlerden arta kalan bu lakaplar ve tabirler kullanılmakla ulusal üyeler arasında eski sınıf ve tefevvuk hatıralarını uyandırmakta, milletin demokratik asil ruhunu incitmektedir. Bundan başka Türk inkılabını nâkıs göstermektedir. İşte bunun içindir ki gelişi güzel isimlerin önüne konulan... efendi, bey, beyefendi, paşa, hazretleri gibi tabirlerin artık Türk camiası vasıflarından kaldırılması içtimai inkılabın zaruretlerinden olmuştur.” Görüldüğü üzere 2590 sayılı Kanun, tam anlamıyla bir “Devrim Yasası”dır. Hükûmet tasarısının 1. maddesinde, “efendi, bey, beyefendi, paşa, hanım, hanımefendi ve hazretleri” gibi lakap ve unvanlara yer verilmişti. Kanunun TBMM’deki görüşülmesi sırasında söz alan üyeler tasarının lehinde konuşmuşlar ve bu arada birinci maddeye “hacı”, “hoca”, “hafız”, “ağa” ve “molla” unvan ve lakaplarının eklenmesini önermişler, böylece birinci madde bunları da içerir şekilde kabul edilmiştir. Tartışmalarda kadın ve erkeğe hitapta bay ve bayan denilebileceği dile getirilerek bunun bir unvan olmadığı vurgulanmıştır.

Handan SURLU

KAYNAKÇA

TBMM Zabıt Ceridesi, I: 8 C: 1 26.11.1934 Birinci Celse Düstur 3. Tertip Cilt: 16, s.6.

28/11/2023 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/lakap-ve-unvanlarin-kaldirilisi/?pdf=3521> adresinden erişilmiştir